

॥ श्रीरस्तु ॥

श्रीरामभिनवभरताचार्यवाम्निष्यकारसोदरमहो-

तिभामाख्यमन्दन-

रायमाख्येन विहितः

॥ स्वरमेळकलानिधिः ॥

श्रीनवसाहस्रनाम्नि राज्ये मुद्रापिठारे निशुषेन
संस्कृतविद्यानैपुण्योपात्त येम्. पे. निकविरानमाख्येन
एम्. नारायणस्वाधिशर्मेणा
संगोपितः ।

RAMAMATYA'S
SVARAMELAKALANIDHI,
(A work on Music)

EDITED BY
S. Narayanaiahari Kiyar, M. A.,
of the Pudukkottai State Service.

मुद्रणयोग्याय "श्रीविद्यामुद्राकरशालायां" मुद्रणितस्तु
विजयनैतराय् ॥
श्रीरस्तु ।

मूल्यं पादरुप्यकम्] १९०६ [Price Ans. 4-

Copyright Reserved

PREFACE.

Sarvasaṅgāhārikā seems to have been once a popular book. Manuscript copies of the work have been preserved in many libraries of books on Music in several parts of India; but as these are not easily available to the public, the book has been printed so as to make it accessible to all.

Rāmkṛṣṇācārya, the author of the book, was a Niyogi Brahmin of the Todaramalla family, which was once well-known in and about Rajamundri, but is said to be now extinct. His father was one Yunnāśācārya, of whom very little is known. Rāmkṛṣṇācārya seems to have been a distinguished musician and composer (*śṛṅgāyuktāra*) and earned by his proficiency in the science and art of Music the title of *Ākāśānā Bharatīśāstrya* or 'the modern Bharata.' Among his musical compositions are mentioned 'Rāgāśāstrābhāṣā', of which the several portions are to be composed in different rāgas; 'Pañchatāṇṣṭra' of which the different portions are to be adapted to the once prevalent five original * *śāstras*; *Sarvāṅga*, *Mūrti*, *Sarvāṅga*, *Śrīcūṭā*, &c. for the composition of which *prakāśikā* elaborate rules are laid down in *Saṅgītaratnāra*, the standard treatise on H. in Music. Rāmkṛṣṇācārya lived in the sixteenth century and was a minister of Rāma Rāja, the ill-fated king of Vijayanagar that was defeated and slain in 1565 at Talikota. The minister was held in great respect by the king, from whom he received the grant of a large estate on the Coromandel Coast and a fort in the principality of Koodavīṇa (near Guatari) that was then subject to Vijayanagar. None of the works mentioned above seem to have been preserved anywhere.

From the colophon † at the end of the book, it will be found that the book was completed in the Śaka year 1560 of

* These five *śāstras* are said to have proceeded from the five forms of Bharata.

† श्रीसंगीतशास्त्रस्य विष्णुसहस्रनामस्य
 श्रीसंगीतशास्त्रस्य विष्णुसहस्रनामस्य
 श्रीसंगीतशास्त्रस्य विष्णुसहस्रनामस्य
 श्रीसंगीतशास्त्रस्य विष्णुसहस्रनामस्य ॥

Saka 1473—i. e. in August—September of 1550 A.D. The circumstances in which the book was composed are referred to in the prefatory portion of the book. While Rāma Rājā, king of Vijayanagar was, with his brothers Tirma Rājā and Venkatesādevi Rājā, listening to the sweet discourse of Rāmānandya's music, Venkatesādevi Raja referred to the conflicting views that then prevailed with reference to the many questions connected with the science and art of music, and requested Rāmānandya to compose a work reconciling the differences. The request was supported by the king Rāma Rājā, who knew of no better person for undertaking the work, as he thought that, while others knew only the theoretical or the practical side of the subject, Rāmānandya was an expert in both. The minister-musician felt that he was bound to respect the wishes of the king from whom he had received many favours and set about to compose a simple faultless work based on the Śaṅgitarājanikāra.

The book, which from this account may be taken to be flawless, came in for very severe criticism from Venkatesākhī, (son of Govinda Dīkshitar, a minister of a Nalk king of Vijaynagar) who, in his *Chaturvediprabhāṣā*, has written that, for the sake of a paltry mischief that Rāmānandya caused by his wrong classification of notes, he could not escape punishment in the next world, even though he might go to Rāmānandran and have a purificatory bath there.

The book is divided into five portions as shown below—

- (1) The prefatory portion, in which the author gives an account of the circumstances in which he wrote the book and of the plan on which the work was composed.
- (2) The *Śaṅgī* portion, containing with other matter an account of the *Śraṅgī* and *Śraṅgī*.
- (3) The *Vina* portion, in which four kinds of the *Vina* instruments are described.
- (4) The *Āṅgī* portion, in which it is shown that the *āṅgī* can be divided into twenty (or fifteen) classes.

(5) The *Rāga* portion, in which the peculiarities of many *Rāgas* or tones are pointed out.

The manuscripts on which this printed book is based are those of the *Saravaliakalāśāhi* in —

- A. The Madras Oriental Manuscripts Library.
- B. The Tanjore Palace Sarasvatimabāli Library. (For a portion).
- C. The Library of Brahma Sri Subbarāma Dikāshitar, a musician and composer of the *Tittayapuram* Samasthānam.

Of manuscripts A and B, copies were got through Mr. P. Varadāchāryar, B. A., Head Master, Oriental Mus. Library, Madras and Mr. T. S. Kupposwāmi Śāstrīyar, Teacher, Training School, Tanjore respectively, and the manuscript C was sent to me directly by its owner. I have to thank these three gentlemen for their kindness, as also my esteemed brother, Mr. S. Rādhākṛishna Aiyar, B. A., Principal, Maharaja's College, Padukottai, for several valuable suggestions that I have received from him, and Brahma Sri Rādhākṛishna Śāstrīyar, Teacher of Sanskrit Literature and Rhetoric, Sanskrit Pāthashālā, Padukottai, for his kindness in reading the proofs.

11th April, 1906. }
 Pudukottai }
)

THE EDITOR.

॥ धीरसु ॥

॥ स्वरमेळकलानिधौ ॥

उपोद्गतप्रकरणे (पूर्वभागः) ।

धीरङ्गनिधिर्मधीरललिताकारस्वरान्निधुति-

प्राप्तोदारपदेकलानविलसन्नक्तिप्रवीणापृतः ।

धीरङ्गमयबीजनादनसमुत्तालाभिरामक्रियो

नाहन्नसमयः प्रस्तापितवदुर्नारावणसायताम् ॥ १ ॥

पुरा पुराणो मुनिराधिरासीत् पुरारिनाभौनञ्जिनन्तराद्यात् ।

सङ्गोलसारः किल सामवेदात् वेदान्तशास्त्रादिर तत्त्वबोधः ॥

अस्मादभूदजिरमुष्य मेजात् अमर्येकन्पुत्रिपुराधिरासीत् ।

पत्न्यादसहादसिन्नाथ गङ्गानयोधरः सङ्गच्छे वर्षोपे ॥ २ ॥

अग्नीधरन्कुश्रिभवो मुरारेर्ददर्श यत्कारणकाव्यसाङ्गम् ।

कल्याभिधिर्षोऽनवगीतरत्नाकरं च पुण्याति कनत्यवज्जम् ॥ ४ ॥

ततो पुत्रोऽभूच्चनयोऽस्य तस्मात् पुत्ररवाः पुत्रपुङ्गवापुरस्मात् ।

प्राप्तितानो बहुषोऽपि तस्य वंशे चभूतुर्भरतादयोऽप्ये ॥ ५ ॥

एषां कुलालेकृतिरेष जज्ञे धीरङ्गनाथो नितरानराजः ।

तथा सदाचारदया विपिनो राजर्षिभावे रमित्तप्तो यः ॥ ६ ॥

तिम्भाम्बिका तस्य वभूव देवी साध्वीजनानामिव या समष्टिः ।

सती वशोदा विनताऽनसूया सुदक्षिणा सत्यधर्ती सुभद्रा ॥ ७ ॥

तपोविशेषेण तपोरशेषराजाधिरानोऽननि रामराजः ।

कन्धामदोऽर्धे स हि कुण्जरायः कन्पापित्तुर्षं बहुषन्वते स्म ॥

भुजो वदीयो भुजगेन्द्रतया सुषं विभवीति न विस्मयाय ।

चेतोऽणुमाषं जगदेकपुषं शेषाचलेशं वदतीति धियम् ॥ ९ ॥

यः सद्गुरुसाम्बसदातुजपुनो निर्गल विद्यापुरात्

सकन्धा मुचिनिरी सदाशिवमदीषाळं निरालम्बनम् ।

स्वामिदोर्कृतः मनीषतृपतीभिर्नित्य भद्रासने

कर्षाते भगवानिव ध्रुवमयं क्रीड्वां सरास्थापदम् ॥ १० ॥

दधीचिरापेयधिविहितोऽं श्रीमूलवारादिवर्जिवमार्द्रैः ।
 अवाप्तमूर्तिरिह येन कीर्तिर्भाति मणीते ह्यदि वल्लभतम् ॥ ११ ॥
 तस्यानुमी विभ्रतनिम्पराय श्रीवेङ्कटादिसिंहितपावभृताम् ।
 अनाशशुभोर्भिन्याकृतेः भीमार्जुनी भीमभुजाविरापी ॥ १२ ॥
 अमुक्तवार्धदितपोऽनुजाभ्यां रामाचचारो ह्यदि रामरानः ।
 दिवानिशं दीप्यति शीतभाजुदिवारुकराभ्यामिव रजसाजुः ॥ १३ ॥
 विनित्य सर्वानपि पारशीकान् रमेषु तत्कीर्तिपटवराणि ।
 आप्य भूषो हरितो वधूरीः निशोभयत्येव यशोदुह्लैः ॥ १४ ॥
 श्रीरामयामात्वचरेण स्रग्दृष्टाभिर्षं कारितमेष सौषम् ।
 आलोकयन्निर्जितवैजयन्ते र्पोऽजुरो विस्मितमानसोऽभूत् ॥ १५ ॥
 अनेकलेजोनिधिराजर्हससमाकुलं नित्यमनन्तधिष्णुम् ।
 मानासुपर्माचलिनर्षवासमन्थं सुमेरुं समुदाहरन्ति ॥ १६ ॥
 मन्दानिल्लाङ्घ्यितवैजयन्ती मन्दारशाखाख्यनिघटनेन ।
 आरामलक्ष्म्या वदन्ती जनोति इह्यसिद्धीलाभिन यम्य लक्ष्मीः ॥
 र्वेन्दुचिम्बोवलयीभिः पादधारोप्य तस्मिन्नाधिवासवद्यः ।
 पाञ्चालिकानां सिन्धुनानि कन्याः पाणिग्रहं मापयितुं यतन्ते ।
 सौधान्तरेऽस्मिन् कुरुते यमोदात् स रामराजससमवापनोदम् ।
 सङ्गीतसादित्यकलाविशेषेणैपापतारैर्विपुर्वैरुतेतः ॥ १९ ॥

सैलारामकन्दम्पयानुकलसहस्रमवन्धादिम-

द्राविशद्वरसूक्तानधिमतश्रीपञ्चतालेम्बरान् ।

श्रीरङ्गद्विपदस्वराङ्गसहितान्सश्रीविलासादिकान्

विशद्वारविमकीर्णकमहानर्षमवन्धादिमान् ॥ २० ॥

चेतोऽरञ्जनपोदशभुवमुत्तानेकाक्षेगन्धरिपद-

चत्पारिंशद्द्वारसालकमहासूदमवन्धाभिधान् ।

अन्वाम्बिशतिरामविभ्रततमश्रीपञ्चरजस्फुर-

द्रीवालंकृतसाक्षराक्षपनवर्षापरुपेतानधि ॥ २१ ॥

स धीनिकैस्तंसादि गीवमानान् समञ्जसभाषककन्दुनादैः ।

श्रीरामयामात्वकृतमवन्धान् आकर्ष्य कर्णाभरथान्वबन्दत् ॥ २२ ॥

अत्रान्तरे संसदि रामराजं सङ्गीतशास्त्रिणिविनोदभाजम् ।
 वेलातुरूपं विनयाद्वादीन् श्रीवेङ्कटाक्षिणिविषालसिंहः ॥ २३ ॥
 सङ्गीतशास्त्रे बहुधा विरोधास्सन्त्येव लक्ष्येषु च लक्षणेषु ।
 सर्वे समीकृत्य स राममन्त्री वनोत् शस्त्रे चचया तथेति ॥२४॥
 अथासनस्यानितकभाभनेर्न अधीतसङ्गीतककाररस्पम् ।
 श्रीरामयामात्मभिर्दं चभावे श्रीरङ्गराजाधिपराभराजः ॥ २५ ॥
 विद्यानते लक्षणमात्रमेके विदन्ति लक्ष्यं कश्चिद्विज्ञयत्याम् ।
 सङ्क्षयलक्ष्योभयसारवेदी सन्दश्यते नैव भवानिवान्धः ॥२६॥
 विद्यानिधिः कल्पपदेशिकस्ते मातामहो ज्ञानिलम्बन्महोपायन् ।
 यान्पर्यशास्त्रेषु वनोऽपि तानि क्लृप्तमहापतेन तत्र स्फुरन्ति ॥
 सङ्गीतशास्त्रेषु क्लृप्ततराणि सन्त्येषु सारांशमुपाददानः ।
 संगुण सङ्क्षयलक्ष्यतुक्तं सङ्गीतशास्त्रं सरसं विभेदि ॥ २७ ॥
 महातुष्टुष्या भरतादिमानां स्वरप्रमाणं सुलभं कुल्येव ।
 पतञ्जलिः पाणिनिशास्त्ररचना स्रष्टव्यपस्थां कृतवान्यथादी ॥
 हरपुरितानन्दमिति सुश्रावः कर्तुरधीरीमददात्सुधीम् ।
 आदाय तावाराविशानुभादः विचारपापास स राममन्त्री ॥२८॥
 स एव सर्वाधिकशोष्यवीट मन्थानदुर्गमतिपादनेन ।
 पुराणिवेनेव परीतमूर्तेविभ्रुपसुध्यां विस्तार मङ्गम् ॥ २९ ॥
 अस्व प्रसादादमिताग्रहारमतिष्ठवाऽनेकमहीसुराभ्याम् ।
 आलम्बनं तत्र विधाय तेषां अनुग्रहादाय विशालनीतिम् ॥
 जेसुरिनिष्ठासनपट्टयेन युक्तां सरशामिव शरपत्नीम् ।
 वितीर्थ मे सश्रमवातिराश्वरधीश्रतापस्य तुलाभतानीम् ॥ ३० ॥
 मयच्छति मलयमत्सुदारां सम्माननां सादरमेव मङ्गम् ।
 सर्वं जगत्प्राप्तुपकर्तुंकामः स राजभूरस्य पदमेवेदम् ॥ ३१ ॥
 अचिराद्विरचय्याद् स्वरमेककलाभिधिम् ।
 तमस्यै चोपरीकृत्य तम्पार्श्वं कृतकृत्ययाम् ॥
 सोऽहं सङ्गीतशास्त्रिणलक्ष्मीदक्षिणनायकः ।
 इत्थं विचिन्त्य तं राममन्त्री बहून् मन्त्रकमे ।

॥ श्रीरामायणम् ॥

॥ स्वरमेलकलाविधिः ॥

रामायणस्य मनीषेऽस्मिन् स्वरमेलकलाविधौ ।
उपोद्घातप्रकरणं स्वरप्रकरणं ततः ॥
बीणाप्रकरणश्चातो मेलप्रकरणं परम् ।
रागप्रकरणश्चाति पञ्चमप्रकरणविधिः ॥
उपोद्घातप्रकरणानन्तरं रामयन्त्रिका ।
तत्र स्वरप्रकरणे द्वितीये प्रतिपाद्यते ॥
गीतमधस्तात् सान्धर्वगानभेदास्ततः परम् ।
स्थानानि भुववस्तुद्वास्वगाथं विस्तृता अपि ॥
(सकलस्वरसंज्ञाश्च) सङ्घटनप्रणाल्युक्ताः ।
अथ बीणाप्रकरणे तृतीये प्रतिपाद्यते ॥
बीणाप्रणाल्या बीणाया मेलनप्रक्रिया ततः ।
मध्याप्रकरणं सुदधिकृतस्वरसंज्ञैः ॥
सुदमेकात्म्यबीणादी मध्यमेलाह्वये ततः ।
तृतीयेऽप्युत्तरान्द्वयमेलनीयेति लक्षितौ ॥
अथ मेलप्रकरणे तुरीये प्रतिपाद्यते ।
मेलानां विस्तृतिर्भेदाः रागास्तन्मेलनप्रकाराः ॥
न्यासा भेदा प्रहास्येषां नामप्रज्ञान्तेरे ततः ।
मेल्याः पञ्चदशैरेव गीति विस्तृतिरित्यु ॥
उत्तरेतु प्रकरणे पञ्चमे प्रतिपाद्यते ।
रागाणां च उपभेदा उत्तमान्प्रमदोत्तमाः ॥
उत्तमानां पञ्चमानां रागाणां संज्ञार्थं ततः ।
अथमानां च केचनचित् पतावान् पशुसङ्घः ॥

॥ इति श्रीवदभिनवभारताचार्यसमीपकारतैरिन्द्रविद्यायात्मकसुन्दर
रामायणस्य मनीषेऽस्मिन् स्वरमेलकलाविधौ उपोद्घातप्रकरणं समाप्तम् ॥

सामवेदादिदं गीतं सङ्गग्रहं पितामहः ।
 गीतेन मीयते देवस्सर्वज्ञः शर्वीरीपतिः ॥
 गोपीपत्रिरनन्तोपि चञ्चलनिवस्रजुतः ।
 सामवीरिणो ब्रह्मा वीर्यामका सरस्वती ॥
 किमप्ये वसन्तन्वृषे देवदानवमानवाः ।
 अज्ञातविषयास्वादो वाळाः वर्षेद्विकारतः ॥
 रुदन् गीतामृतं पीत्वा हर्षोन्मूर्धं वपयते ।
 वने परस्तुनाहारं धिक् संगच्छिषुः पशुः ॥
 छन्धो छन्धकसङ्गीते गीते प्रच्छते प्रीवितम् ।
 कृष्णसर्पोपि वद्भीतं भुत्वा हर्षं वपयते ॥
 तस्य गीतस्य आहारस्य के वशीकृतुमीश्वरे ।

॥ इति गीतप्रसंज्ञा ॥

गान्धर्वस्वरसन्धर्षो गीतमित्यभिधीयते ।
 गान्धर्वं गानमित्यस्य भेदद्वयमुदीरितम् ॥
 अनादि संमदायं यद् गान्धर्वसंमयुञ्जते ।
 निपतं श्रेयसो हेतुस्तान् गान्धर्वं वचञ्जते ॥
 चतुर्नामोवकारेण रचितं लक्षगान्धितम् ।
 देवीरागादिभिः शोक्तं तद्गानं जनरञ्जनम् ॥
 तत्र लक्षपानुरोपेन गान्धर्वं संवपुञ्जते ।
 तस्य लक्षपरित्यागे मत्स्यपायो न विद्यते ॥
 तस्माल्लक्षमधानं तस्मत्तल्लक्षं मधामकम् ।
 परित्यागेन लक्षस्य रञ्जनं नैवजायते ॥
 तस्माल्लक्षपानुरोपेन गानं लोके मवर्तते ।
 सर्वसङ्गीतशान्दार्थनेदिना चार्द्धसुरिणा ॥
 गीतेल्लक्षमधानरचनायाप्याथे विकृपितम् ।
 तस्माल्लक्षमधानानि ज्ञास्यान्नेतानि जन्वते ॥
 तस्माल्लक्षविकृतं यद् तन्लक्षं नैवमन्वथा ।

ब्रह्म्यासादिभियमो यद्वा चाल्पस्य गौचरः ॥
 ब्रह्म्यासस्वरानां तु लक्ष्यस्थानं विरुच्यते ।
 सर्वेन परिहापोर्बं लक्ष्यलक्ष्य विरोधिनी ॥
 देशीरागेषु कथितश्याङ्कदेवेन सूरिणा ।
 तेनेव कथिता वानि लक्षणा विज्ञतापि न ॥
 तस्मात्तद्व्यपयमानत्वं कृत्वा (वस्ते) । स्वलक्षणम् ।
 इति गीतस्य सर्वस्य द्विर्भावस्य विदाह्यम् ॥
 आत्मा विवक्ष्यमानोर्बं मनः वेदपते मनः ।
 देहस्यं पद्विमाह्मिन् सचेरपति माह्वम् ॥
 जगत्प्रतिधिविशस्रोथ कमादूर्ध्वपथे चरन् ।
 नाभिहृत्पृष्ठमूर्ध्वास्येन्वादिर्भावपतिभ्वनिम् ॥
 नादीनिशुद्धं शून्यं च शुद्धोऽशुद्धश्च कृषिभः ।
 इति यथाभिधान्यपथे यथस्थानस्थितः कमात् ॥
 न्यवहारस्वसौख्येण हृदिमन्द्रोपिषीकते ।
 दक्षे मध्योऽपुष्पितासो द्विद्वयसौचरोचरः ॥
 १० ॥ इति स्थानानि ॥

तस्य द्वाविंशतिर्भेदाश्चरणाच्छ्रुतयोक्ताः ।
 दूर्ध्वभाषितैल्लदानाद्यो द्वाविंशतिर्भेदाः ॥
 तिरश्चरणाशुनांस्वच्छुनयो पारुताहताः ।
 जयोऽकस्तरांगताः मध्यमस्तुचरोचरम् ॥
 एवं कथ्ये तथा त्रीणि श्रुतिद्वौचिचतिर्भेदाः ।
 ११ ॥ इति श्रुतयः ॥

श्रुतिभ्यस्त्वस्वराण्यहर्जपेयनीन्धारमध्यवाः ।
 पञ्चयो वेदतश्चाय निषाद् इति सप्तमे ॥
 तेषां संज्ञाः सन्निवपथनीत्यपरा मताः ।
 श्रुत्यन्तारमाशीयस्त्रिग्योनुरथवात्सकः ।
 इत्यो वज्रपतिश्रोत्रचिधे से-स्वर जन्मये ॥

सुस्पन्दमेव षीन्नायामस्यायस्य निदर्शनम् ॥
 तत्र पूर्वश्रुतौ च द्वाजस्तत्त्वस्याप्युपभो मत्तः ।
 ततो नवस्यां गान्धारस्वयोरुदयान्तु मध्यमः ॥
 पञ्चमस्तदुदयान्तु शैवतो-विश्वामित्रौ ।
 द्वारिष्यान्तु निषादस्वयात् श्रुतिभित्त्वं स्वरोज्ज्वलः ॥
 यत्तु श्रुतिश्रुतुर्ध्यादिरस्त्वेषं स्वरस्वरणम् ।
 श्वादीनां तत्र पूर्वासां श्रुतीनां हेतुता कथम् ॥
 म्मस्तुर्धा तृतीयादिश्रुतिः पूर्वाभिकाश्या ।
 निर्धारितेऽन्यश्रुतयः पूर्वा अप्यन्यहेतवः ॥
 एते च द्वाद्यस्वस्तत्त्वं स्वराः शुद्धाः नवीतिवाः ।
 विकृत्यायैव सङ्गेष्वेषं सर्वे चतुर्दश ॥
 यत्तु रजाकरे शार्ङ्गदेवेन विकृतास्स्वराः ।
 द्वादशोक्ताः कथं ते तु तत्रैव कथितास्त्वया ॥
 सत्यं लक्षणतोभेदो द्वादशानामपीष्यते ।
 शुद्धेभ्यस्तत्रभेदस्तु सप्तानामेव लक्षणे ॥
 आधारश्रुतिस्तत्त्वात्मात् ध्वनिभेदः सर्वोक्तिरा ।
 पञ्चानां परिशिष्टानां स्वराणां विकृतात्मनाम् ॥
 पूर्वस्वरश्रुतिर्ज्ञानतत्पूर्वश्रुतिं चर्जनात् ।
 अपि लक्षणतोभेदे पूर्वोक्तस्वरसंज्ञतेः ॥
 आधारश्रुतिनिष्ठत्वाद्द्वयभेदो न विद्यते ।
 कथं नभेद इति चेत्सलक्ष्यस्थो निरूप्यते ॥
 शुद्धपद्नादप्युत्पत्तु सप्तदशो नैवभिद्यते ।
 अश्रुतो मध्यमशुद्धान्माध्यमान्नाभिर्दा भवेत् ॥
 शुद्धपथाय विकृतं मध्यमो न मध्यमभवेत् ।
 विकृतो धैवतशुद्धाद्देवतास्वातिरिच्यते ॥
 वाचमश्रुत्यज्ञादाने विकृतः पञ्चमस्तु यः ।
 विश्रुतेर्विकृतानेव तत्रप्राज्ञेदमस्तुते ।

तस्मान्मनुर्देशस्तेषु पूर्वोक्तेष्वेव पञ्चकः ।
 अन्वर्धतो यत्तत्तस्माच्चनपक्षधितो मया ॥
 समानां विद्वत्तानां तु निर्देशं लक्ष्यमस्मदे ।
 च्युतपद्मन्च्युतौ मध्यन्च्युतरस्यात् पञ्चमस्ततः ॥
 रथात् साधारणगान्धारोन्तरगान्धार इत्यति ।
 स्यात् कैश्चिन्न निषादोऽथान्यः काकलिनिषादकः ॥
 हिंसा चतुर्थस्याधार ध्रुति पद्मो यदा ध्रुतिम् ।
 तृतीयामाश्रयेद्येच्युतपद्मोभिधीयते ॥
 एवं लक्षणहातेन च्युतमध्यममश्रुती ।
 शुद्धस्य मध्यमस्याथ गान्धारध्रुतिमाधितः ॥
 साक्षात्पारण गान्धारोन्तरगान्धार कथ्यते ।
 योमध्यमस्य शुद्धस्य ध्रुतिद्वयमुपाधितः ॥
 यथर्मा शुद्धपद्मस्य निषादधेऽध्रुति धितः ।
 स कैश्चिन्ननिषादाद्यः कथितो गी त्रयेदिभिः ॥
 निषादशुद्धपद्मस्य अथते चेच्छ्रुतिद्वयम् ।
 सकाकलिनिषादस्यैतेषां सहापि लक्षिताः ॥
 चतुर्दशस्वरैष्वेतेषु दक्षे लक्ष्यानुत्तरतः ।
 नागान्तराणि केषांचित् व्यवहारमसिद्धये ॥
 च्युतपद्मस्य लोकेस्मिन् निषादस्येव कथितः ।
 च्युतपद्म निषादाभिधानं तस्य विधीयते ॥
 च्युतस्य मध्यमस्यापि गान्धार व्यवहारतः
 च्युतमध्यमगान्धारसंज्ञास्य कथ्यते मया ॥
 च्युतपञ्चममापष्टे लोको मध्यमसंज्ञया ।
 अस्माभिः कथ्यते सोऽथ च्युतपञ्चममध्यमः ॥
 लक्ष्ये तु कृत्रचित् शुद्ध गान्धारस्यानमाश्रयन्
 लक्षणः स्त्रीत्येतेऽस्माभिः पञ्चभुत्पृथग्भादयः ॥
 साक्षात्पारण गान्धारस्यानस्य कथयो यदि ।

सङ्घानुसारतः मौक्तिकतत्पद्भुतिर्नर्षभः ॥
 कुन्दे निषादे नामान्यत् स्वानुपङ्गुनिर्षभतः ।
 स्यात् कैशिकनिषादोन्पत् नामपद्भुतिर्षभतः ॥
 अथानुवादः क्विपते फमादुक्तस्वरान्धेः ।
 बन्धमागेप्रतो न मेळने शुद्धशुद्धे ॥
 कुन्दासप्तस्वराशुद्धपूर्वपातचदाश्रयथा ।
 विज्ञेयाः क्वमशुद्धपद्मशुद्धर्षभस्ततः ॥
 शुद्धमान्धार इति च शुद्धमध्यम इत्यपि ।
 शुद्धमध्यम इत्येवं शुद्धर्षभ इत्यति ॥
 तदशुद्धनिषादधेत्येवं सप्तस्वराभिधाः ।
 विद्वतास्तत्र कथ्यन्ते ष्युत्पद्म निषादकः ॥
 ष्युत्पद्ममध्यमन्धारः ष्युत्पद्ममध्यमः ।
 सप्तान्धारणान्धार स्यात् कैशिकनिषादकः ॥
 स्यात् काञ्चलिभिषादोऽथान्धारणान्धार इत्यपि ।
 शुद्धान्धारके तत्र च पञ्चशुद्धमध्याभिधा ॥
 साधारणेषु गान्धारे पद्भुःशुद्धमनाम च ।
 भारिह क्वचित् क्वचिद्गानमेळने गानतथितम् ॥
 ष्युत्पद्मस्वराखेने रागेरागे भवन्त्यथी ।
 पर्यायेषु स्वरास्तत्र विद्यानेनाधिकाः क्वचित् ॥
 ॥ इति श्रीमद्भक्तिनवरत्नानां श्रीरामेयकारतोद्भवकण्ठनिर्मायात्मकन्दन
 रामामालाभिर्मते स्वरभेदकण्ठानिधौ स्वरप्रकरणे द्वितीयम् ॥

स्वराणामेववक्ष्यन्ते ये ज्ञेयारागदेतवः ।
 भक्तिश्चक्रिस्सफुटा तेषां त्रीणाणामेव ह्यप्यने ॥
 तस्मान्दिकथ्यते त्रीणां लक्ष्यलक्ष्यानुसारतः ।
 ६-दशशुद्धस्वरावन्त्री ककुभः कमलावतिः ॥
 इन्दिरा पञ्चिका जङ्गा तुम्बोनाभिस्सरस्वती

दारकोवाण्डकिर्जीया सुवांशुस्तारिका रविः ॥
 सर्वदेवमयी तस्मात् वीणैष सर्वमहज्ज ।
 सुनीते चिनहत्यादिपावकैः पवितं ज्ञनम् ॥
 दर्शनस्पर्शनेत्रांस्य भोगस्वर्गोपवर्गदे ।
 इति सङ्गीतनिपुणैः सुनिभिर्भरतादिभिः ॥
 वीणा मर्शसिता तस्मात् स्याद्यनीपननामता ।
 धर्माधिकामसोभ्याणाभियषेत् हि साधनम् ॥
 “गायति ब्राह्मणो वीणा गायिना”पिति च श्रुतौ ।
 अथमेवमुक्त्वा वीणैका धर्मसाधनम् ॥
 वीणावादानुरक्तैर्भ्यो राजभ्यो वैश्विहासनाः ।
 लभन्ते काङ्क्षियानर्थान् लक्ष्णात् वीणाऽर्थसाधनम् ॥
 काव्यपन्थेषु सापन्तं स्त्रिय इत्युदितं श्रुतौ ।
 गानस्य कामहेतुत्वं नानोत्पत्तिस्तु वीणाया ॥
 वीणावादनसंलग्नः धृतिनामिदित्यारब्धः ।
 वाञ्छप्रथावशासेन बोधमार्गं समच्छति ॥
 इत्येवं वाङ्मन्यत्वेन वीणा मोक्षाय संश्रिता ।
 सा च स्तुतिवत्येन स्तुतीयेति गीयते ॥

॥ इति वीणामर्शः ॥

सा च वीणा विभिर्देहेर्दुष्टाच्छये परदेते ।
 तत्राद्या सुद्धमेजाशया मध्यमेजा द्वितीयका ॥
 भितीया च्युतराजिन्द्रमेजवीण्येति लक्षिता ।
 तिलोपिपैता वीणास्तु मत्वेकं द्विविधा मताः ॥
 सर्वस्थाने तु गितिलैस्सर्वैरुक्तानु वाचनेत् ।
 सा सर्वराजमेज्याक्यवीण्येति परिधीतिथ ॥
 एकैकराजहम्बन्धि स्वरसमिजनं यथा ।
 मध्येवालयनसारीषु राजमेज्या द्वितीयता ॥
 तन्मो सुस्थानसारीभिर्पौनित्तं सैकलंविधा ।

एत मध्यशेखरान्तर्भावात् पूषद् अश्वे वा पूषते ॥
 सुद्धमेव मध्यशेखा च्युतशेखेन्द्र वेङ्कटा ।
 एतासांभिक्षनांलक्ष्म कथयते लक्ष्मणार्जवः ॥
 नवारी सुद्धमेव्यक्षपशीलासक्षणसुष्वते ।
 निर्दितायां शशीनेन शिलिवता लक्ष्मणेदिना ॥
 श्रीनावाशुपरिस्थाने चासौ सोहतन्विककाः ।
 श्रीवातात्तर्भेतास्त्रिस्रोत्पत्तादशिनभानतः ॥
 सप्तशेनाय मन्त्रीषु वक्ष्यामस्त्वरयोजनम् ।
 तयोपरिस्थितायां तु वातां चतसृणामपि ॥
 आयातां स्थापयेत् वदन्मनुमन्दाधिपानकम् ।
 अतुमन्द्रं पञ्चमन्तु द्वितीयायां विवेशयेत् ॥
 त्रितीयायां तन्विकायां मन्द्रवह्ने मपोजयेत् ।
 कश्चयेन स्वर्तन्व्यां चतुर्थां मन्द्रमप्यमम् ॥
 भवत्तानां दितन्वीणां स्वरयोजनेषुच्यते ।
 सप्तता सव्यवह्नेन समानश्रुतिरिष्यते ॥
 द्वितीया तन्विकाश्रेया मन्द्रवक्ष्यमर्षयिता ।
 तृतीया मन्द्रवह्नेन संविता कथिता सुवैः ॥
 एतास्त्रिस्रोविषांभेस्थाः कथ्यन्ते श्रुतिस्तुङ्गाः ।
 अथ गारीसन्विश्रेष्ठं वक्ष्ये वैषिकसंमतम् ॥
 आयातुमन्द्रवदन्त्ये तन्व्यां सुद्धपंभो यथा ।
 स्थापया सारिकास्थापया यथमाथ द्वितीयाका ॥
 तन्व्यां सुद्धगाप्यारक्षिष्वै स्थाप्याथसारिका ।
 तृतीया सारिकास्थाप्या पूर्वतन्व्यां यथास्तुटम् ॥
 गान् सञ्चारण्यगान्धारस्स्थाप्यासारी चतुर्थिका ।
 चतुर्थाप्यगान्धारः पूर्वतन्व्यां यथा भवेत् ॥
 सुद्धमध्यमनिधये पञ्चमी सारिका ततः ।
 विवेश्या पूर्वतन्व्यां च षष्ठा स्थाप्याथ सारिका ॥

मन्द्रस्य वैशिकारूपस्य निपादस्य प्रमाणतः ॥
 कुत्रीपार्था शारिकायां, सञ्जातस्य तुरीयया ।
 सन्ध्या मन्द्रस्य ह्रस्वस्य चैवतस्य प्रमाणतः ॥
 आद्यसार्था समुद्रौ तन्व्याद्यापि द्वितीयाया ।
 अनुमन्त्राभिधेयुद्धे ध्वने मानयोगिनि ॥
 कुत्रे सति समुद्रप्रासस्ये सामान्तिकास्त्राः ।
 इदं प्रमाणं शारीषु परस्यपदेस्त्रास्ये ॥
 प्रमाणविर्णये कर्तुं सामान्त्येन इक्ष्विणम् ।

इति प्रमाणपरमकरणम् ।

एतत् स्वरप्रमाणेन मध्येतरेऽनुगायके ।
 स्थाने स्थाप्यास्तानिकापदुर्धवापोष्ये चित्रशरीः ॥
 मन्थादिस्वान्तारित्वा ज्ञानास्यन्ध्या तुरीयया ।
 प्राज्ञास्त्राः संघातेषु नान्यसर्वावधेयताः ॥
 तनु स्वया तुरानोक्तारस्त्रास्ये चतुर्दश ।
 रसराज्ञां ह्यस्त्राणां चादिशेषे कुत्रोद्युता ॥
 काकतया तद्विधादस्त्रांतरणांशारकस्यच ।
 उरालस्ये कथयौक्तं शारिक (इ) तदुप्यने ॥
 काकतमन्त्रस्योप्येवस्त्रे स्थाप्येते शारिके इति ।
 तद्वानुष्णिभावेन वादनेनानुष्ठयता ॥
 तस्मान्नीके पूषकवाचि तदुत्पत्तिस्तु कथ्यते ।
 चतुर्दशमन्त्रास्त्रास्येधैकावधियथा ॥
 काकतयाः दशमन्त्रेऽस्त्रास्ये चतुर्विंशतम् ।
 काकतमन्त्रसंप्रुक्तं रामस्त्रात् काकतो यथा ॥
 यथाऽप्येवं चकारेण तयोक्तानिनिष्कये ।
 चतुर्दशमन्त्रास्त्रास्येऽस्त्रास्येऽस्त्रास्ये ॥
 काकतमन्त्रकाकतयास्थाने प्रोक्तनिधिं विदुः ।

ध्वनेरल्पविशेषेण वैचित्र्यरूपकतत्पराः ॥
 एतदेवाभिस्तन्भाव सञ्चितं धार्द्र्यगुरिणा ।
 अल्पमयोगरसर्वत्र काकलीचान्तरस्वरः ॥
 लक्षिता शुद्धमेळान्पवीणाऽक्षयविदां मतम् ।

इति शुद्धमेळः । २५३४-२५३७

अथोच्यते मध्यमेळवीणायाः सप्तमं स्पृष्टम् ।
 अथैव शुद्धमेळरूपवीणायामुपरिस्थिता ॥
 आद्यतन्म्यनुमन्त्ररूपपञ्चमेनयुतापदा ।
 द्वितीया मन्द्रपद्मेन तन्त्रिका संयुता यदि ॥
 मन्द्रपञ्चमसंयुता तृतीया तन्त्रिका यदि ।
 तृतीया मन्द्रपद्मेन तन्त्रिका चेत्तु समन्विता ॥
 तथा भवेत् मध्यमेळवीणा पार्श्वे चितन्त्रिका ।
 उपरिस्थावितन्त्रीभिस्तमानधुक्तिका यदि ॥

इति मध्यमेळवीणा ।

सद्वन्वाच्युतान्त्रीषु मध्यपञ्चमतन्त्रिका ।

स्यादच्युत मदारार्थमेळवीणा मयोदिता ॥

इति श्रीमदभिरवभरताचार्ययोगेयवज्रतोदरमहतिभानाखनन्दन
 रामानाथानिमित्ते स्वरभेदकलाविधी षीणामुत्तरणे तृतीये ॥

एवं मयोदितं सद्यः वीणानां विद्युष्णानि ।
 अनन्तरं मयङ्गयामि राममेळान्दधाळमम् ॥
 देशभाषाप्रसिद्धेन रागनाम्नाविशेषितान् ।
 तच्चद्रागप्रधानस्यान्वेष्टान् वक्ष्येकमादिषान् ॥
 सप्तमं सक्षयते पश्चाद्दुर्लभः क्षिपतेऽशुना ।
 सर्वेषु रागमेलेषु सुखारी मेळ आदिषः ॥
 ततो बालवरागस्य मेळश्चौरागमेळः ।

सारङ्गनाममेतश्च वेदेऽहिन्द्रोऽन्यथा च ॥
 शुद्धशब्दक्रियाभेदे देव्यासी मेळहोऽन्यथा ॥
 वेदः कश्चर्याऽन्यथा शुद्धनामनाथ मेळकः ॥
 आदरीदेवहर्षेण नामरायक्रियापरः ।
 मेळकशुद्धराज्याथ रीनिगीऽन्यथा मेळकः ॥
 चण्डनवेरुर्षभेऽन्यथाऽन्यथा मयीरिनः ।
 केदार्याऽन्यथा हेतुली मेळकस्तनः ॥
 मेळक्यामनराज्याथ रेकमुनेयमेळकः ।
 राम्यनाममेतश्च काम्भोऽनीमेळकस्तनः ॥
 मेळ्याभिद्यानिरेवेने तथा लज्जनमुच्यते ।
 शुद्धस्तम्भरिपुनो मुत्तारीमेळको भवेत् ॥
 अभिवन् मेळे मुत्तारीन कामराज्याथ केचन ।
 राम्यनामशुद्ध इत्येव शार्ङ्गदेवविश्वभिनः ॥

इति शुद्धरिमेळः ।

शुद्धासगरिभवाशुद्धशैवनाथ तनःपरम् ।
 न्युनमप्यवगान्शरणाशुनयद्वजनिवाद्दृष्टः ॥
 एतेस्तद्वर्षरिपुकरासम्भोरागवेदिनाम् ।
 वेदो वाळवगीऽन्यथा रामांमालेने लतिवः ॥
 अभिवन् मेळे सम्भवन्ति वे रागास्तानय मुने ।
 रागो वाळवगीऽन्यथा लतिवोर्षीऽन्यथा ॥
 रीरागो मुनेर्षभेयर्षीऽन्यथा वाळवगी ।
 मुत्तारिभिन्नपुराभक्तिगताशार्ङ्गकः कुरन्त्यपि ॥
 रागः कश्चर्याऽन्यथा मद्रुर्षीऽन्यथा ।
 रागो कश्चर्याऽन्यथा रागः वेदिव् भवन्त्यनः ॥

इति वाळवरागमेळः ।

गृह्यसूत्रोक्त्या च अथर्ववेदोक्त्या च ।
 स्वास्त्या च अथर्ववेदोक्त्या च ।
 पञ्चपुराणेषु च ।
 पूर्वोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।

इति श्री...

अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।

इति श्री...

अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।
 अथर्ववेदोक्त्या च ।

इति श्री...

शुद्धास्तमपावथैव पञ्चशुद्धपद्मस्यथा ।
 साधारणोऽपि गान्धारस्त्वुत्पद्मनिषादकः ॥
 स्वरेरेभिस्तंशुक्त आहरीमेळको भवेत् ।
 आहरीममुला रागा भवेत्पुरिहमेळके ॥
 इत्याहरीमेळः ।

शुद्धास्तमपावथैव चतुत्पद्मनिषादकः ।
 साधारणोऽपि गान्धारस्त्वरेरेभिस्तमन्वित्रः ॥
 नादरासकियाभेजस्तरिदन् रागाथ केचन ।
 नादरासकियाशुद्धास्तमभवन्ति कश्चिद् कश्चिद् ॥
 इति नादरासकियामेळः ।

शुद्धगान्धार इत्येतेरन्वितोचस्वरेरेभिरेव ।
 मेळस्तुद्धवराव्याथ तत्र शुद्धवराळके ॥
 अन्यत्र सम्भविष्यन्ति रागा देशविभेदकः ।
 इति शुद्धवराळिकेळः ।

शुद्धास्तारिगपावथैव पञ्चशुद्धिकीर्तितः ।
 केचित्तपास्यनिषाद भवेत्तंशुक्तः स्वरेस्तुवः ॥
 सरीतिगौळमेळस्वराडातिगौळ्यादयोऽप्य च ।
 रागाः केचिद् भवन्तीति सम्पन्नं यानवेदिताम् ।
 इति तीतिगौळमेळः ।

चतुत्पद्ममगान्धारः केचित्तपास्यनिषादकः ।
 शुद्धास्तारिगपावथैव स्वरेरेभिस्तमन्वित्रः ॥
 वलन्तभैरवीमेळः तस्मिन् रागाथ केचन ।
 वलन्तभैरवीसोवरागमभूतयो मताः ॥
 इति वलन्तभैरवीमेळः ।

शुद्धाथ समथाः पञ्चशुद्धीचर्षभैरवी ।
 चतुत्पद्ममगान्धारस्त्वुत्पद्मनिषादकः ॥

केदारमीळमेळः स्वात् स्वरेभिस्त्वमन्विताः ।
 तस्मिन् केदारमीळश्च स्वाचारावणमीळकः ॥
 श्रमनाद्यास्तम्भवन्ति मेले रागाः क्वचित् क्वचित् ।

इति केदारमीळमेळः ।

मेळाः पञ्चश्रुतिभोक्ता काकत्वपन्तरवर्जिताः ।
 काकत्वपन्तरसंगुत्तान् पञ्चमेजान् वनकमेरे ॥
 सुद्धी च पञ्चकनभी सुद्धाय मपथागव्या ।
 गान्धारोऽन्तरभङ्गश्च काकत्वनास्त्वनिपादकः ॥
 एतावत्स्वरसंगुत्तो द्विद्विमीळको भवेत् ।
 इत्येष शार्ङ्गदेवस्य सम्भवो मार्गरेदिनः ॥

इति सामवरात्ममेळः ।

सुद्धास्वस्वरिपमाशुद्धी गान्धारकोऽन्तरः ।
 एतिसमस्वरेवशुद्धिमेळ उदाहृतः ॥
 तस्मिन् रामे रेवशुद्धिस्तुद्धरागान् केचन ।
 रथाकरे च मेळानां शार्ङ्गदेवेन कलिताः च

इति रेवशुद्धिमेळः ।

त्रिषीपदश्रुतिर्काश्चिद् काकत्वपन्तरकोविदो ।
 सुद्धपदत्वमथा श्वैरसम्मिषो हि स्वरैर्पदा ॥
 नदा सामन्तमेळस्तथाचय रागारकदादयः ।

इति सामन्तमेळः ।

गनीचान्तरकाकत्वो त्रिषी पञ्चश्रुती नदा ।
 तेषां सुद्धास्तु सनपातेतैः काम्भोजिमेळकः ॥
 काम्भोजिमदुक्ता रागा मेळश्चित् सम्भवन्ति हि ।

इति काम्भोजिमेळः ।

कलिता विडम्बिमेळाः गार्हपत्युन्विता अर्था ।
 पञ्चदशसु बीगायां वक्ष्यते उत्तमसम्मिताम् ॥

वाह्यार्थेतिवापदिर्भूवात्परिवृष्टिकः ।
 सुवृष्टिवादिन्वृषीच वृष्ट्यादिय वैरवी ॥
 रागस्तान्तरसन्धिभेदेते फलवृष्टेव च ।
 रागवृष्टम् (१४७३) दृष्टिवात्परिवृष्टिकः ॥
 इति नवमः ।

रीतिप्रोक्तं वीली च ज्ञानमिदं वृष्टिकी ।
 किन्दुरात्किन्वृषी पादोवृष्टिकेशिष्टः ॥
 पूर्वमिदंमौमराय अन्वृषी मन्वृष्टिकी ।
 वृष्ट्याभारं वेदमान्दारी क्षीयन्वृष्ट्या ॥
 नवमः रागवृष्टिर्दृष्टिर्वादिवापद्वृष्टिकः ।
 एषात् वृष्ट्यावृष्टी च रागवृष्टिर्दृष्टिकी ॥
 वृष्ट्यावृष्टिकी वागवृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ।
 वागवृष्टिर्वापद्वृष्टिकी वागवृष्टिर्वापद्वृष्टिकी च ॥
 वागवृष्टिर्वापद्वृष्टिकी वागवृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ।
 वृष्ट्यावृष्टीवृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ॥
 भास्वृष्टीवृष्ट्यावृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ॥
 वृष्ट्यावृष्टीवृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ॥
 वृष्ट्यावृष्टीवृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ॥
 वृष्ट्यावृष्टीवृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ॥

इति नवमः ।

देविप्रोक्तं वृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ।
 वृष्ट्यावृष्टीवृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ॥
 देविप्रोक्तं वृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी च ।
 वृष्ट्यावृष्टीवृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी च ॥
 वृष्ट्यावृष्टीवृष्ट्या वृष्ट्यावृष्टिर्वापद्वृष्टिकी ।

मध्यस्थानं तथा पश्चिद्गणनाश्च ततः परम् ॥

अवमानां च केषां च उत्तमं लक्ष्यतेऽप्युना ।

संपूर्णस्वरसंपुच्छपद्मन्यासप्रशङ्कतः ॥

पश्चिमः पश्चिदिपादे नाटिरागस्त उच्यते ।

इति नाटिरागः ।

पद्मनांशान्प्रत्यक्षपद्मन्यासनां सङ्गता तु वा ।

सार्धशान्त्यु वा नैवा सादृशात्पिकीरिता ॥

इति पद्मन्यासः ।

सारङ्गनाडी संपूर्णं सन्गाताश्रयश्रवित् ।

पद्मनांशन्याससंपूर्णो नैषोऽप्यन्दिनात्परम् ॥

इति शुद्धरामकियारागः ।

सप्तशतंश्रवित् पद्मन्यासां संपूर्णैतंगता ।

हुलापी सर्वप्रथमे वातु शोणकमकीरिता च

इति कुलरीरागः ।

संपूर्णं वैरवीरागस्तन्यासस्तोऽशक्रीयतः ।

पश्चिद्वस्त्राभागेषो धामे यः पश्चिमे च साः ॥

इति वैरवीरागः ।

सन्धास्य आदरीरागः सांगपद्मप्रश्रवित् ।

संपूर्णधरनेपादे नाट्यश्रवित्पिकीरितः च

इत्यहरीरागः ।

सामन्तरान्पद्मनांशः पद्मन्यासश्च समदः ।

द्विनस्यचरनेपादे नैवसंपूर्णोऽप्युतः ।

इति सामन्तरागः ।

निन्यासांशप्रश्रवितः रागः सप्तशतौल्लतः ।

संपूर्णोपि सप्तश्रवित्पिकीरितः सप्तशतौल्लतः ॥

नैषोऽहः पश्चिदिपादे (उत्पद्यमान)मविविधः ।

इति पञ्चमोऽध्यायः ।

सन्धासप्तम्यद्वयः पूर्वोद्दिशाशीरामं चक्षते ।

आरोहेयनिवर्जोत्तौ पूर्वभागे च गीयते ॥

इति वेशासी ।

इत्युत्तरपूर्वदक्षमध्यमं सप्तदश्यासा ।

सौम्यद्वयत्वात् पादवी सा अगात्तन्वा दिनस्यादिभागतः ॥

इति मौळराजः ।

रागद्वयद्वयसन्धासप्त सन्धासप्तम्यदोषिच ।

गीयते सर्वभागेषु सर्वदा मङ्गलमदा ॥

इति माळमञ्जीः ।

एवमिहा विग्रहाद्यन्धासापादविका(नवतु) ।

कदाचिदपरोहे सा युता सा पूर्वतो भवेत् ॥

दिनस्य प्रथमे भागे गेषा सा गान्धोविदैः ।

इति पूर्वतो ।

सप्तदश्यासन्धासन्धा ललिका पञ्चमोत्थिता ।

पादवी प्रथमे भागे गेषा सा शोभनमदा ॥

इति ललिका ।

इत्युत्तरादवः पञ्च ।

हिन्दोळ्कोरिषत्यक्त औदनसप्तदश्यासक्तः ।

सन्धासप्तम्यदोषेयः सरागस्तार्कालिकः ॥

इति हिन्दोळः ।

पंचतांशप्रह्न्यासो रागो मातृहरिसंज्ञकः ।

औदनो गनिवर्जोत्तौ वभागे गीयते ध्रुवैः ॥

इति मरहरी ।

रागो पन्धासप्तदोषो बहुशो रिपवर्जितः ।

नेयः मातृरस्तौ तद्वैः सर्वासांशप्रहोदनः ॥

इति पन्धासी ।

राशो मालवगौळ्य निन्यासोऽशुभो मतः ।
 श्रीहरो रिवपर्मम कदाचिद्विपसंतुतः ॥
 मेघस्तायादरुमयो रागादाशुचमोचमः ।
 इति मालवगौळ्यः ।

श्रीरामस्सहस्रशोऽशुभस्यासोगभवर्जितः ।
 श्रीहरोपि यपेद्रामः पद्माचित् नभसंतुतः ॥
 सायादे गीयवामेपस्सर्पसंपत्तुमदाफक्तः ।
 इति श्रीरामः ।

इत्युत्तमौडवा. पद्य ।

केदारगौडसंतुर्णो निन्यासो रिशहोपिच ।
 निषादाकथुर्षोऽदि नहरे गीयते सुषैः ॥
 इति केदारगौळ्यः ।

नादरामादिपारानो पद्मन्यासस्तुसहः ।
 पद्माश्रयु संपूर्णो मेघो दाये कुरीपके ॥
 इति नामकिया ।

सन्वासा साश्रु सांससंपूर्णादि कचिद्वेत् ।
 आरोहे मानेवर्मासी काम्योजी सायमीरिता ॥
 इति काम्योजी ।

पद्मांशु सज्जहापद्मन्यासा सायवराळिका ।
 संपूर्णा सर्वदा मेघा सायवेदसमुद्रवा ॥
 इति सायवराळी ।

रीतिगौळीनिषादांशोनिन्याससह एव च ।
 संपूर्णोगीयते साथे हुत्तारीमेळमाश्रितः ॥
 इति रीतिगौळरामः ।

दिनृनिरामसंपूर्णो म्प्यासोमन्नसंशकः ।

वेद्योद्धि पश्चिमे नामे काकलपन्तर भूविशः ॥
इति हिन्दुभिरामः ।

नांशो भारवायसीराशो नांभारन्वास्तवजदः ।
संपूर्णो भावकरोपावरः देवैर्युक्ताववाचित् ॥
इति नारायणी ।

पूर्वो वेद्यावलीराशो मन्वास्तु भव्यग्रहः ।
ववचिद्विज्ञान्यन्पूनः स्वर्गद्वारोहि साः मन्वास्तुः ॥
इति वेद्यावली ।

इति मध्यमरागेषु संपूर्णोऽती ।

रागः कलदर्वमाजो नांभारज्जगयाधिकः ।
मन्वास्तुस्तुभन्पूनः नांभैवस्तुपादवः ॥
इति कलदर्वमाजः ।

वाळिरामस्तु संपन्वास्तु सांशपरनज्जगद्वरः ।
तुदीवनामे वेपीनी नही मन्वास्तुपादवः ॥
इति पाळीरामः ।

पस्तन्वैरशीरागस्तन्वास्तुः पस्तुशोऽधिकवदः ।
संज्जगद्वरकन्वास्तुः मातैवस्तुपादवः ॥
इति पस्तन्वैरशी ।

सांशो मुंदकियाः (गस्तुस्तुस्तुपादवः ।
पवर्मितः पूर्वनाभेगोयो धेवतमुदववचिद्व ॥
इति मुंदकिया ।

इति मध्यमरागेषु वादकम्भारः ।

मन्वादिदिशहांशो मन्वास्तुः रिपवर्मितः ।
औदवा पश्चिमेनामे दीन्दव परितीयते ॥
इति मध्यमदिरामः ।

नूवाळिरामस्तन्वास्तुस्तुस्तुस्तुस्तु एव च ।

सविलोचार्शोऽवस्पात् सातःकाले च गीयते ॥

इति भूवाङ्मी ।

रिश्वहेरेऽशुक्तिस्पाशिन्यासोपनिर्वाणः ।

श्रीऽवधरमेवाये दिवस्तस्य न गीयते ॥

इति रेऽशुक्तिः ।

मध्यवराणेषु श्रीऽवरागाहवः ॥

इति मध्यवराण्यः ।

अथावाचनं रागाणां केषांविहृत्य कथ्यते ।

साधेरिरागो धन्यासो धांशोऽन्नद एव च ॥

श्रीऽवस्तवस्तपिने वनेमेवो विचक्षणः ॥

इति साधेरिरागः ।

पेयर्षो केनर्षो पद्महन्वात् एव च ।

सलोपाश्यादवः शोक्तवशादेकाले पगीयते ॥

इति पेयर्षः ।

राशोनागध्वनिः पूर्वस्तवहस्तस्रोत्रे च ।

पद्मन्वासो गीयतेऽसी सर्वदा गीतकोविदैः ॥

इति नागध्वनीः ।

सम्पासस्तग्रहस्तोत्रं रागस्तपूर्णे एव च ।

सोमरागस्तदायेवो यद्भयन्मभूपिडः ॥

इति सोमरागः ।

पञ्चम्यान्नहन्वात् आंदोऽजीराग इति च ।

नियपांशुन्वात्तदोर्थे मध्यवादिस्तुम्बलः ॥

इत्यशोऽमी ।

शंकराभरषोरानस्तोपूर्णेस्तोत्रकःस्तुतः ।

पद्मन्वास्तुत्तसोर्षे सा शन्तेऽपमशिक्षितः ॥

इति शंकराभरणाः ।

भिन्नवदन्तान् रागोपे सप्रहः परिकीर्तितः ।
 परमन्वासात्प्रादयोचं पलोप्रात् योपते सदा ॥
 एवै मकारेणोपेयो रागादङ्गेषा विनस्यथैः ।
 अतिसंकीर्णभावेन नास्मादिच्छेदिताः क्वचित् ॥
 इत्यथमरागाः ॥

मानोपयोभिनां जेतत् प्रथम्यानां तु अक्षरात् ।
 रञ्जाकरे चाहुदेव सूरिणा कपितम् स्फुटम् ॥
 गान्धर्वमस्त्रिलक्ष्यापि तपैव स्फुटमीरितम् ।
 तत एवाङ्गन्तस्थः तस्माद्यवधिर्तं मया ।

शुक्रेनाथ भरापराश्विभरणीगण्डेयसाधारणे
 नरे शत्रुघ्नमासि निर्मलनरे पञ्चे दशम्यां तिथौ ।
 अथिनिर्मितस्वरत्नं श्रीवरजाकरात्
 सौख्यं केळकलाविधिदिवसा मानकल्पमाकल्पयाम् ॥
 इति श्रीनृपतिवन्दनराचार्यशान्तिवन्दनसौख्यकल्पतिन्वामात्य-
 नन्दन रामामात्यनिर्मिते संस्कृतशब्दविधि रागमकरणम्
 पद्यमं संस्कृतम् ॥

